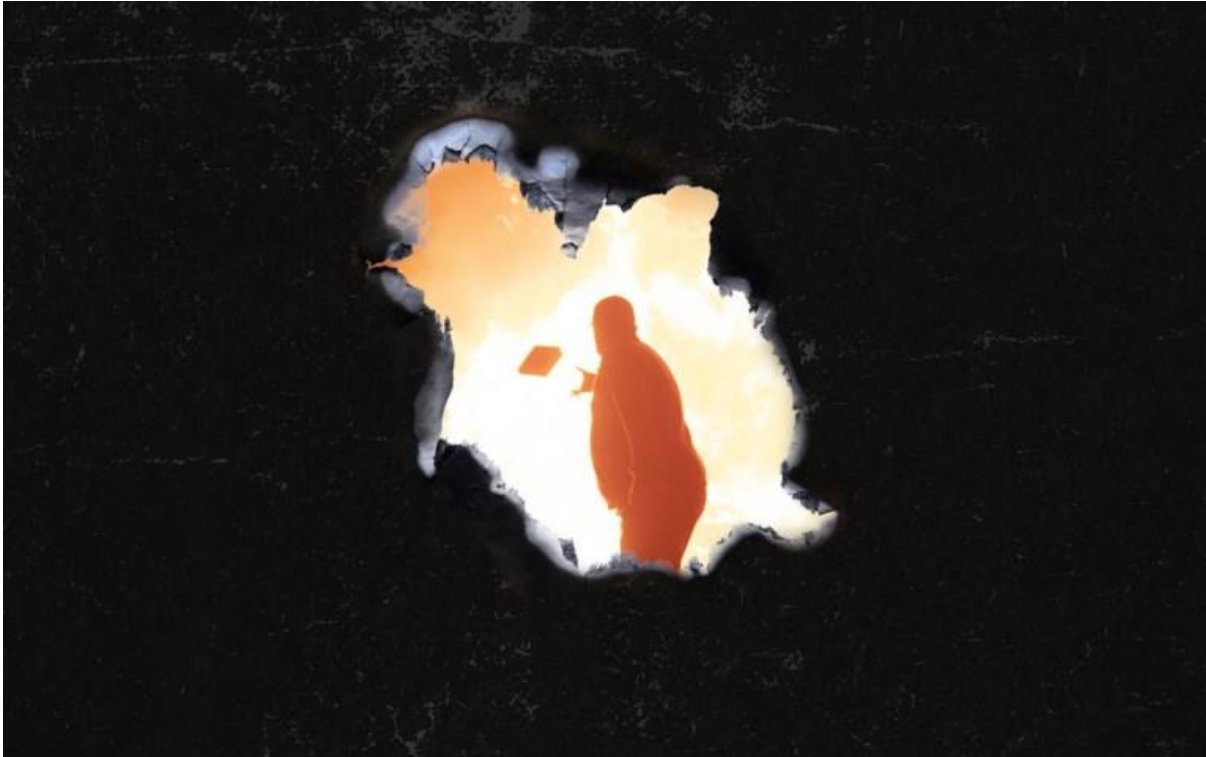

De Amerikaanse inquisitie

Maus weren uit schoolbibliotheken was nogal kras, maar het is slechts een van de honderden werken, vooral over seksuele identiteit en raciale kwesties, die conservatief Amerika uit het onderwijs wil verbannen. ‘Dit gaat niet meer over ouderlijke bezorgdheid, het is een politieke campagne.’

Door **Steven De Foer**

Zaterdag 19 februari 2022 om 3.25 uur

‘Ik heb nog nooit anale seks gehad, ik wil het ook nooit hebben! En ik wil zeker niet dat mijn kinderen op school leren over anale seks!’

De Texaanse Kara Bell is een aanhangster van samenzweringstheorieën en een geflopte politica, maar in september kreeg ze haar 5 minutes of fame: de halve wereld zag op sociale media [hoe ze het schoolbestuur naar de keel vloog](#) tijdens een vergadering. Ze was haar interventie begonnen met het voorlezen van een fragment uit *Out of darkness*, een roman over een romance tussen een latinameisje en een zwarte jongen. Het boek verscheen in 2015, kreeg lovende recensies en belandde in veel schoolbibliotheken. Maar Bell selecteerde een fragment waarin de heldin belaagd wordt door racistische jongens die vulgaire woorden roepen en een referentie maken – in straattaal – aan anale seks. Van New York tot Brussel maakte iedereen zich vrolijk over die hysterische vrouw en haar overdreven ontzetting over een zinnetje uit een roman voor adolescenten. Veel conservatieve Amerikanen zagen echter geen crazy lady, maar een geestgenoot.

’s Anderendaags verwijderde de scholengroep *Out of darkness* uit haar bibliotheken. Conservatieve schooldistricten in andere staten volgden. Schrijfster Ashley Hope Pérez werd bedolven onder haatmail en beschuldigingen van ‘het promoten van pedofilie’.

Betogers tijdens de Grote Schoolboekenoorlog in Kanawha County, Virginia (1975). library of congress prints and photographs vivision washington

Het debat over de invloed van boeken op jeugdige zieltjes is niet nieuw. Nooit liep de spanning hoger op dan in 1975, in Kanawha County, Virginia. De beslissing om de boekenlijst voor openbare scholen aan te passen aan de raciaal en cultureel meer diverse tijden (onder anderen James Baldwin en George Orwell werden toegevoegd) schoot de silent majority in het verkeerde keelgat. Toen de vrouw van een fundamentalistische predikant in de onderwijsraad uitvoer tegen de 'antichristelijke, obscene en on-Amerikaanse' lijst, leidde dat tot een protestcampagne en een boycot. Ouders hielden hun kinderen maandenlang thuis, mijnwerkers gingen in staking, twee scholen werden in brand gestoken en schoolbussen werden beschoten. Er werd zelfs een samenzwering verijdeld om een bus vol kinderen te laten ontploffen. De Grote Schoolboekenoorlog is de geschiedenis ingegaan als een aberratie, maar hij speelde zich wel af in één county van één staat.

De hedendaagse versie is (vooralsnog) minder gewelddadig, maar heeft meer de trekken van een nationale campagne. De als een hype ervaren aandacht voor vragen over seksuele identiteit, en de gegroeide gevoeligheid voor het Afro-Amerikaanse perspectief in media en onderwijs, hebben geleid tot een felle tegenreactie.

Stop met zeuren

Naar analogie van de Red Scare – de heksenjacht tegen vermeende communisten in de jaren 50 – wordt er al gesproken van een Woke Scare. Er circuleren lijsten van 'foute' boeken, die door volgzaam schooldirecties verwijderd worden uit leeslijsten en bibliotheken. In 33 staten zijn wetsvoorstellen ingediend die beperkingen opleggen aan welke ideeën en concepten op school mogen worden aangeleerd. In dertien staten zijn zulke wetten al van kracht. Meestal zijn die zo vaag dat ze moeilijk afdwingbaar lijken. Wat moet een rechter met een verbod op 'het aanbrengen van onderwerpen die kunnen leiden tot ongemakkelijke gevoelens bij sommige leerlingen'? Vertaald in mensentaal betekent dat: stop met zeuren over racisme – maar dat is toch niet afdwingbaar? Of

wel? Leerkrachten leven in grote onzekerheid. Ze voelen zich geïntimideerd en nemen het zekere voor het onzekere. In Tennessee, Oklahoma en New Hampshire kun je ontslagen worden voor overtredingen van zulke wetten. Dat ondervond een leraar die als leesopdracht een artikel over white privilege gaf van topauteur Ta-Nehisi Coates.

De meeste aandacht gaat naar het schrappen van beroemde boeken, zoals de beslissing van een onderwijskoepel in Tennessee om Maus uit het curriculum voor 13- en 14-jarigen te halen. Art Spiegelmans bekroonde graphic novel uit 1991 vertelt over het wedervaren van zijn ouders in de nazi-uitroeikampen. De cartoonist tekende de Joden als muizen en de nazi's als katten. Maus wordt alom beschouwd als een meesterwerk. Tot die schoolraad het dus uit het curriculum schrapte wegens zijn 'nodeloze gebruik van ongepaste taal, naaktheid (de muizen die de gaskamer ingaan) en het tonen van geweld en zelfdoding'.

Matt Krause, congreslid in Texas, stelde een lijst op van 850 boeken die geschrapt moeten worden voor gebruik in het onderwijs. Het is slechts een lijst, zoals de index van de katholieke kerk vroeger, en Krause heeft formeel geen macht. Maar invloed heeft hij wel, dankzij de populistische media die hem in de schijnwerpers plaatsten.

Ouders hebben in de VS altijd al het recht gehad om titels aan te vechten, maar volgens de American Library Association is het aantal klachten de jongste jaren exponentieel gestegen. Directrice Deborah Caldwell-Stone ziet een sterke correlatie met de politieke actualiteit. 'In 2018 en 2019 betrof het nog vooral klachten over lgbti-gerelateerde inhoud. Sinds de moord op George Floyd gaat het over boeken over racisme, diversiteit en zwarte geschiedenis.'

Onder de geïllustreerde boeken zijn er waarbij u zich de conservatieve ontzetting enigszins kunt indenken, zoals *Gender queer: a memoir* van Maia Kobabe, een getekend egodocument over de zoektocht van een non-binair auteur naar hun seksuele identiteit. Daarnaast gaat het ook om werken over slavernij, segregatie, burgerrechtenbeweging en zwart zijn in de VS. Zelfs boeken van Nobelprijswinnares Toni Morrison worden geïllustreerd omdat ze 'ongemak' veroorzaken bij jonge lezers, met hun inhoud over raciale onderdrukking en seksueel misbruik.

Ook moderne klassiekers zoals *The Handmaid's Tale* van Margaret Atwood en *The Ciderhouse Rules* van John Irving, en zelfs het kinderboek *I Am Rosa Parks* (over de vrouw die de regel doorbrak dat zwarte mensen hun plaats op de bus moesten afstaan aan witte), staan vaak op de index.

De schoolraden die ingaan op de intimidatie vrezen vooral heibel aan de poort. Nieuwe organisaties zoals *Moms For Liberty* en *No Left Turn In Education* groeien als kool en hebben veel invloed.

Kwam een Mexicaantje in de klas

Emily Knox, docent bibliotheekwetenschappen aan de University of Illinois, voert al jaren onderzoek naar boekcensuur. 'Om te begrijpen wat er vandaag gebeurt, moet je kijken naar de sociale en demografische veranderingen waarmee dit land worstelt. Tegen 2050 zullen raciale minderheden de meerderheid vormen in de VS. Vandaag is dat al zo onder de 18 jaar. De evolutie naar een multiculturele samenleving gaat snel voor een land waar pas sinds een halve eeuw alle rassen stemrecht hebben. Het verklaart de ontzetting over de verkiezing van Barack Obama, en de keuze voor Donald Trump als reactie. De tijden zijn onstabiel, en conservatief wit Amerika wil zich laten gelden. Nationaal door op Trump te stemmen, lokaal door luid hun stem te laten horen in schoolbesturen.'

Vijftien jaar geleden deed Knox veldonderzoek naar rituele verbrandingen van Harry Potter-boeken. 'Dat gebeurde steeds in kleinere stadjes, heel christelijk en heel wit, die aan het veranderen waren. In de plaatsen die ik onderzocht, zakte het percentage witte inwoners tijdens de topjaren van de Harry Potter-hype van 98 naar 90 procent. Opeens zaten er Mexicaantjes in de klas van hun kinderen. Als je met die mensen sprak, noteerde je een diepe frustratie over een veranderende wereld. Waarom mag je tegenwoordig kiezen tussen Engels en Spaans als je naar het gemeentehuis belt? Waarom is er alweer een kerk gesloten? Waarom lezen onze kinderen boeken over tovenaars?'

Een boekverbranding in Tennessee, twee weken geleden. Tyler Salinas

De populistische predikant Greg Locke organiseerde twee weken geleden in Tennessee nog een grote verbranding van 'heidense' boeken als Harry Potter en Twilight. Maar de campagne is vandaag toch vooral gericht tegen hedendaagse woke tendensen zoals genderdiversiteit en Black Lives Matter.

Volgens Knox leeft in conservatieve kringen de angst dat hun waarden zullen verdwijnen, dat hun kinderen zullen bezwijken onder 'linkse indoctrinatie'. 'Na de moord op George Floyd braken overal in de VS protestbetogingen uit, en ik bedoel echt overál.' Knox woont in het zuiden van de staat Illinois, in een streek vol sundown towns: stadjes waar tot diep in de 20ste eeuw zwarte mensen niet toegelaten werden na zonsondergang. 'Zelfs dáár werden Black Lives Matter-marsen gehouden, georganiseerd door highschool-jeugd. Stel je de schok voor bij die ouders: witte kinderen, hún kinderen, in een optocht voor meer respect voor zwarten? Alarm! Die mensen begonnen zich af te vragen: waar hálen ze al die progressieve ideeën? Leren ze dat op school?'

'Stel je de schok voor bij ouders: witte kinderen, hún kinderen, in een optocht voor meer respect voor zwarten? Alarm!'

Emily Knox Bibliotheekwetenschappen University of Illinois

Het verklaart hoe makkelijk de Republikeinse Partij critical race theory bovenaan op de politieke agenda kreeg. Het concept was altijd een louter academisch begrip: het zegt dat de effecten van eeuwen slavernij en segregatie tot vandaag doorspelen en leiden tot onrechtvaardige verschillen tussen de bevolkingsgroepen in de VS. Radicaal-conservatieve politici en hun bevriende media zeggen – zonder bewijs – dat de Democraten deze theorie overal in de VS opdringen aan scholieren. Een volslagen verzinsel, of is er een grond van waarheid?

- ['Mijn kinderen horen dat ze racisten zijn omdat ze een witte huid hebben'](#)

‘Bij Fox News zijn ze zeer bedreven in containerbegrippen en samenzweringen’, zegt Emily Knox. ‘Al vóór de moord op George Floyd was de canon in het onderwijs aan het veranderen, en dat is alleen toegenomen. Geschiedenis en cultuur draaiden vroeger rond witte mannelijke figuren, door de bril van vrouwen of minderheden werd nooit gekeken. Columbus Day was bijvoorbeeld gewoon een vrije dag. Naar de kritiek van Native Americans dat er over Columbus’ ontdekking van Amerika weinig te vieren valt, want dat die het begin betekende van een genocide, werd nooit geluisterd. De jongste jaren komen die grieven meer in de media, net zoals zwarte auteurs meer in de schijnwerpers staan. Als ze dat horen, denken conservatieve witte mensen: wat is het nú weer? Door op die tendens het label critical race theory te kleven, en dat te presenteren als een complot om witte mensen een schuldcomplex aan te praten, zwepen populistten hun achterban op.’

Met succes. De Republikein Glenn Youngkin werd in oktober gouverneur van Virginia door op dit nageltje te slaan. ‘De kiezers slikken een zekere mate van woke onzin, maar ze trekken een streep als je hun kinderen komt beïnvloeden’, zei een van zijn strategen tegen Politico.

Thuisonderwijs

Fox News hielp mee, door steeds weer door te bomen over die kritische rasantheorie en de perfide Democraten. De pandemie speelde ook een belangrijke rol. Het vechten voor vrijheid tegen hersenspoelingen vermengde zich met dat tegen maskers en andere coronamaatregelen tot één ‘vrijheidsstrijd’. En het afstandsonderwijs bracht de leerstof van scholieren veel meer dan vroeger onder de neus van hun ouders.

‘Leerkrachten zijn – zeker in openbare scholen – doorgaans relatief progressief’, zegt Knox. ‘Omdat ze gestudeerd hebben en meer in contact komen met hedendaagse opvattingen, maar ook omdat ze jong zijn: vaak zijn ze amper 22 of 23. Dat is een veel diversere generatie dan de vorige, met tolerante opvattingen over seksualiteit. Veel ouders beseften dat pas toen ze in hun woonkamer de lessen van hun kinderen konden volgen. Eerst hoorden ze hun kind praten over een vriend die zich als non-binair identificeert, dan hoorden ze dat daar zelfs in de klas over gesproken wordt.’

Geen wonder dat conservatieve organisaties die daartegen vechten, zoals Moms For Liberty, zoveel succes hebben. Knox vermoedt dat het klopt wat ze leest: dat zulke organisaties gefinancierd worden door de Republikeinse partij en door hyperconservatieve miljardairs zoals de Mercers en de Kochs. ‘Maar ze zouden anders óók succes hebben. Iedereen kan tegen een schoolbestuur klagen over een boek, en dat gebeurt sinds jaar en dag. De sociale media vormen het verschil: die zorgen ervoor dat kleine initiatieven in geen tijd het hele land veroveren en anderen inspireren.’

Co-ouderschap met de regering

Moms For Liberty werd begin 2021 in Florida opgericht door twee vrouwen die hun zetel in het bestuur van hun school hadden verloren, Tina Descovich en Tiffany Justice. Een jaar later hebben ze afdelingen in 33 staten, en 75.000 leden. Descovich doet in ons Zoom-gesprek haar best om komaf te maken met de reputatie van Moms For Liberty als een extreme organisatie die ouders ophitst tegen schoolbesturen. ‘Uiteráárd horen Amerikaanse kinderen op school te leren over de geschiedenis van de slavernij en over de burgerrechtenbeweging’, zegt ze. ‘De vraag is alleen hoe hard erop gehamerd moet worden, en vanaf welke leeftijd.’

Tina Descovich (links) van Moms For Liberty.

Descovich vertelt over een boekenban in Tennessee, die door haar organisatie in gang gezet werd. 'Een biraciaal kind van zeven – half blank, half Thais – komt thuis van school en zegt dat het beschaamd is half-blank te zijn. "Witte mensen zijn heel slecht geweest tegen zwarte mensen", zegt het. Bleek dat in dat tweede leerjaar al wekenlang een programma liep om over de raciale geschiedenis van de VS te praten.'

Dat gebeurde onder meer aan de hand van een boekje dat Ruby Bridges schreef. Zij werd op haar zesde wereldberoemd toen ze in 1960 – nadat segregatie in het onderwijs verboden werd – een menigte van racistische demonstranten trotseerde om onder politiebewaking naar een voorheen witte school in New Orleans te gaan.

'Uit een onderzoek bleek dat de onderwijzers volgens hun handleiding aan de kinderen moesten uitleggen wat het n-woord betekende op een muur waar Ruby voorbij stapte – dat is te zien op een foto in het boek. Aan zevenjarigen! Er zijn wellicht plaatsen in de VS waar je dat kunt doen, maar op het platteland in Tennessee? Daar is dat woord toch veel te beladen voor?'

Descovich ontkent ook dat Moms For Liberty anti-lgbti is. 'Ik begrijp dat er jongeren zijn die worstelen met hun seksuele identiteit. Ik begrijp alleen niet waarom alle boeken daarover zo obscene moeten zijn. In *All boys aren't blue* wordt verteld over anale seks, in *Gender queer* staan zelfs illustraties van orale seks. Je hoeft toch niet conservatief te zijn om dat obscene te vinden? Dat vindt toch niemand gepast?'

Uiteráárd moeten kinderen op school leren overslavernij en de burgerrechtenbeweging. De vraag is alleen hoe hard erop gehamerd moet worden, en vanaf welke leeftijd'

Tina Descovich Moms For Liberty

Toch wel, merken we op. Het gaat om literatuur die door pedagogen als behulpzaam en fijnzinnig wordt omschreven. 'Dan verschillen we van mening', zegt Descovich. 'Onze

slogan is “We don’t co-parent with the government”. Wij zoeken geen oorlog, maar uiteindelijk is het aan de ouders om te beslissen wat fatsoenlijk leesmateriaal is voor hun kinderen – niet aan de school of aan de overheid.’ Descovich heeft haar kind weggehaald van een openbare school.

Natuurlijk verloopt het bannen van boeken uit bibliotheken en leeslijsten niet zonder slag of stoot. Boekhandels geven gratis exemplaren weg van de geïsoleerde boeken, of doneren een percentage van hun omzet aan organisaties zoals de Freedom to Read Foundation. En banned book clubs zijn opeens populair, en kunnen aankopen wat ze maar willen: vanuit heel Amerika stromen donaties binnen. Onder meer in Missouri en Pennsylvania werden gebannede boeken teruggeplaatst in de rekken. Dat gebeurde na fel protest door scholieren, die hun zaak kwamen verdedigen op verhitte vergaderingen van de schoolraad.

‘Toen we zagen welke boeken verwijderd werden, schrokken we ons kapot’, zei Olivia Pituch (17) op National Public Radio. ‘Dat waren boeken over zelfliefde, inclusie en vertegenwoordiging, die raciaal of seksueel twijfelende jongeren helpen om zich meer aanvaard te voelen. Zelfs Hidden figures was plots taboe, het boek over drie zwarte vrouwen die een grote rol speelden in het Nasa-ruimtevaartprogramma. Hoe pijnlijk dat ons schooldistrict die boeken met één pennentrek schraptte, uit schrik voor kritiek van oerconservatieve ouders.’

Blijven bannen, jongens

De auteurs worden uiteraard ook getroffen, zij het niet altijd financieel. Maus steeg door de commotie na dertig jaar weer naar nummer één in de bestsellerslijst. ‘Blijf maar bannen jongens, ik ben een tweede woonst aan het afbetalen’, reageerde Angie Thomas, de schrijfster van The Hate U Give, cynisch. Haar boek handelt over politiebrutaliteit tegen Afro-Amerikaanse adolescenten, en is het mikpunt van kritiek omdat het de notie zou verspreiden dat agenten gevaarlijk zijn.

Maar het publicitaire kortetermijneffect baat slechts enkelen. Voor de meeste auteurs is deze nieuwe culture war slecht nieuws. Het risico is immers groot dat schooldirecties boeken van ‘omstreden’ auteurs niet meer zullen kopen.

Laurie Halse Anderson schreef Speak, een youngadultroman over een meisje dat seksueel aangerand wordt en geen gehoor krijgt. Ook zij staat op de index, vanwege het ‘pornografische’ karakter van haar boeken. ‘Je gelooft echt niet waarover sommige ouders vallen, in 2022’, verklaarde ze op de radio. ‘Ze denken nog steeds dat kinderen pas seksuele gedachten hebben vanaf hun achttiende. En de háát!’ Anderson wees erop dat ouders altijd al het recht hebben te protesteren bij de schooldirectie. ‘Dan werd de klagers steeds gevraagd eerst het boek helemaal te lezen. Bijna altijd verdwenen hun grieven dan. Dat is veranderd. Ik geloof niet dat het nog om ouderlijke bezorgdheid gaat. Het gaat om een politieke campagne. Boeken worden gebruikt als wapens, maar zo worden kinderen geraakt: ze worden gestigmatiseerd om hun zogenaamd verkeerde interesses.’

‘We hebben het hier over jongeren die in het reine proberen te komen met hun seksuele of raciale identiteit’, zegt professor Emily Knox. ‘Maar wat gebeurt er als alle volwassenen in je omgeving aangeven dat dit verschrikkelijke boeken zijn? Hoe kóm je als kind überhaupt nog aan die boeken, als je ouders en je school ze in de ban hebben gedaan? De boze ouders roepen dat de geïsoleerde boeken niet bij hun waarden passen,

maar zien niet in dat de boodschap vaak neerkomt op: jij, mijn kind, past niet bij onze waarden.'

'Boeken worden gebruikt als wapens, maar zo worden kinderen geraakt: ze worden gestigmatiseerd om hun zogenaamd verkeerde interesses'

Laurie Halse Anderson Auteur

Je zou spontaan denken dat hier een massa rechtszaken van komt, maar sluipende intimidatie aanvechten is niet eenvoudig en schoolbesturen zullen zeggen dat ze een vrije keuze maken. Dat is anders wanneer publicaties op staatsniveau buiten de wet gesteld worden, zoals de trumpistische gouverneurs van Texas en Florida deden met The 1619 Project, een journalistiek initiatief van The New York Times ter gelegenheid van de 400ste verjaardag van de aankomst van de eerste zwarte slaven in Noord-Amerika. De vele historische stukken over de geschiedenis van de - onderdrukking van zwarten – bekroond met de Pulitzerprijs – zijn inmiddels gebundeld in twee boeken. Maar in enkele staten van de VS, waar de vrije meningsuiting normaal als een absoluut goed wordt gekoesterd, is het dus verboden leesvoer: wie het toch aanreikt in het onderwijs, maakt zich strafbaar.

Haat in het kwadraat

De American Civil Liberties Union stapt naar de rechter om dit verbod aan te vechten, maar Emily Knox is er niet gerust op. 'Linkse studenten van me zeggen vaak dat radicale rechtse haatspraak strafbaar zou moeten zijn. Ik antwoord dan: pas op als je zoiets eist, want machthebbers hebben vroeg of laat een ander idee dan jij over wat wel of niet gezegd mag worden. Dat blijkt nu met The 1619 Project. En ik betwijfel of het Supreme Court in zijn huidige ongekend conservatieve samenstelling die staten zal terugfluiten. Ik heb geen vertrouwen meer in de top van ons gerecht.'

Intussen lijkt het wachten op méér boekverbrandingen. Op vergaderingen van schoolbesturen klinken nu zelfs al geregeld oproepen om niet te verwijderen, maar te verbranden. Knox huivert. 'Voor Europeanen is zoiets ondenkbaar, vanwege de echo's van het nazisme. Maar overschat de historische kennis van Amerikanen niet. De enige oorlog in ons collectieve geheugen is onze Burgeroorlog. Voorlopig zijn boekverbrandingen een vrij marginaal verschijnsel, beperkt tot christelijk extreemrechts. Zij zien het als een zuiveringsritueel: een bijeenkomst om samen uit te schreeuwen dat je je gemeenschap wilt reinigen van verderfelijke ideeën. Haat in het kwadraat: ik hoop dat het iets in de marge blijft.'

Tina Descovich biedt een beetje hoop, wat dat betreft. Moms For Liberty mag dan graag hevig druk zetten op schooldirecties, van de recente beelden van de boekverbranding in Tennessee schrikt ze. 'Oh boy,' zegt ze, 'dit lijkt wel iets uit een gekke film! Boeken verbranden, foei. Als leden van Moms For Liberty aan zoiets meedoen, zet ik ze eruit.'